

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ		
ΤΜΗΜΑ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ (ΔΙΔΑΣΚΩΝ: ΑΝΑΠΛ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΡΑΝΤΗΣ)		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ		ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	1
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ: ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	14	
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο (δ).</i>			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>γενικού υποβάθρου, ειδικού υποβάθρου, ειδίκευσης γενικών γνώσεων, ανάπτυξης δεξιοτήτων</i>	Γενικού υποβάθρου		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:			
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	ΝΑΙ		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)			

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.

Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α

- Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με το Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης
- Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και το Παράρτημα Β
- Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων

Το μάθημα πραγματεύεται το προγραμματικό γνωσιοθεωρητικό έργο του Max Horkheimer «Παραδοσιακή και κριτική θεωρία», στο οποίο από τη μια συνενώνονται η επιστημονική κριτική και η κοινωνική κριτική και από την άλλη οριοθετούνται η παραδοσιακή και η κριτική θεωρία. Υπό τον όρο παραδοσιακή θεωρία ο Horkheimer κατανοεί την ανανεωμένη Μεταφυσική της εποχής του και τον Νεοθετικισμό που κυριάρχησαν στη φιλοσοφία στις αρχές του 20ού αιώνα και κατάγονται από την παραγωγική μέθοδο του Descartes, που προοιωνιζόταν το θετικιστικό ιδεώδες μιας ενοποιημένης επιστήμης στην οποία καθίσταται ασήμαντη η διαφορά ορθολογισμού και εμπειρισμού.

Η παραδοσιακή θεωρία εξαντλείται στην τελεστική χρησιμότητα, παρ' ότι η ίδια είναι έκφραση της εργασιακής κατάστασης, την οποία δεν αναγνωρίζει και αρκείται απλώς στην οργάνωση της εμπειρίας, θεωρώντας τόσο τις πραγματικές συνθήκες χρήσης της θεωρίας της όσο και τους σκοπούς της ως εξωτερικούς ως προς αυτήν. Αντίθετα, η κριτική θεωρία θέλει να αποκαλύψει το γνωστικό περιεχόμενο της ιστορικής πράξης και να υπερβεί τους άκαμπτους θετικιστικούς δυϊσμούς (νοείν και είναι, διάνοια και αντίληψη) δείχνοντας ότι τα αισθητηριακά δεδομένα είναι υπό διττή σκοπιά κοινωνικά προδιαμορφωμένα.

Στη διάκριση παραδοσιακής και κριτικής θεωρίας ο Horkheimer έλαβε υπόψη τον χωρισμό της εμπειρικής έρευνας και του φιλοσοφικού σκέπτεσθαι, τη σχέση θεωρίας και κατ' αίσθηση δεδομένων, τη σχέση θεωρίας και πράξης, τη σχέση θεωρίας και κοινωνικής εργασιακής διαδικασίας, τη σχέση γνώσης και χειραφέτησης, τη σχέση γνώσης και κοινωνίας, εντόπισε τις λογικο-δομικές διαφορές της παραδοσιακής και της κριτικής θεωρίας, τις διαφορές περιγραφικών και κανονιστικών προτάσεων, υπογράμμισε την αναγκαιότητα της ενότητας θεωρίας και πράξης, της διαμεσολάβησης πολιτισμού (κουλτούρας) και οικονομίας, τον θεμελιώδη ρόλο της κριτικής της πολιτικής οικονομίας και της προσδιορισμένης άρνησης, με σκοπό να επανενώσει το φιλοσοφικό σκέπτεσθαι με την εμπειρική έρευνα και να συμβάλει στη συγκρότηση μιας έλλογης κοινωνίας.

Με την πραγμάτευση του πυρήνα των επιχειρημάτων του Horkheimer, τα οποία επαναδιατυπώθηκαν αργότερα από τους Theodor W. Adorno και Jürgen Habermas, οι συμμετέχοντες στο μάθημα θα γνωρίσουν και θα αποτιμήσουν κριτικά από τη μια τόσο τη γνωσιοθεωρία της φιλοσοφικής θεωρίας, που εξακολουθεί να αρνείται τη σχέση γνώσης και πρακτικού ενδιαφέροντος, όσο και μιας λογικοεμπειρικής θεωρίας, που επικεντρώνει στην έρευνα των ποσοτικοποιημένων δεδομένων. Από την άλλη θα εντυπώσουν στην αυτοστοχαστική γνωσιοθεωρία της κριτικής θεωρίας που συνδέει τη γνώση με το ενδιαφέρον της χειραφέτησης και εστιάζει στη δυναμική έρευνα των τάσεων. Ο απώτερος στόχος του μαθήματος είναι να ασκηθεί η κριτική δύναμη των συμμετεχόντων, ώστε να είναι σε θέση να ελέγξουν την εγκυρότητα του προτάγματος του Horkheimer για την εποχή μας, αλλά και τη δυνατότητα μιας ενδεχόμενης χρήσης του στην πραγμάτευση και κατανόηση επίκαιρων γνωσιοθεωρητικών και ερευνητικών προταγμάτων της εποχής μας.

Στο σεμινάριο θα αναλυθεί και θα σχολιασθεί κριτικά το έργο του Max Horkheimer «Παραδοσιακή και κριτική θεωρία».

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα:

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων

Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα

<p>τεχνολογιών Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις Λήψη αποφάσεων Αυτόνομη εργασία Ομαδική εργασία Εργασία σε διεθνές περιβάλλον Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών</p>	<p>Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης ..... Άλλες... .....</p>
<p>Οι ικανότητες που καλλιεργούνται στο πλαίσιο του μαθήματος είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> - αυτόνομη και η ομαδική εργασία, - η εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον, - ο σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα, - ο σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον, - η επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής, ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου, η άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής - καθώς και η ανάλυση και επίλυση επίκαιρων κοινωνικών ζητημάτων της εποχής μας. 	

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

<p>Παραδοσιακή και κριτική θεωρία</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Εισαγωγή 2. Η παραδοσιακή θεωρία <ol style="list-style-type: none"> 2.1 Πρότυπο 2.2 Σχέση θεωρίας και κατ' αίσθηση δεδομένων 2.3 Σχέση θεωρίας και πράξης 2.4 Σχέση θεωρίας και κοινωνικής εργασιακής διαδικασίας 2.5 Προδιαμόρφωση της αντίληψης.   3. Η κριτική θεωρία <ol style="list-style-type: none"> 3.1 Η ιδέα της έλλογης κοινωνίας 3.2 Σχέση γνώσης και κοινωνίας 3.3 Γνώση και χειραφέτηση   4. Η σχέση παραδοσιακής και κριτικής θεωρίας <ol style="list-style-type: none"> 4.1 Λογικο-δομικές διαφορές 4.2 Περιγραφικές και κανονιστικές προτάσεις 4.3 Ενότητα θεωρίας και πράξης, 4.4 Σχέση κουλτούρας και οικονομίας, 4.5 Κριτική της πολιτικής οικονομίας και προσδιορισμένη άρνηση.   5. Κριτική αποτίμηση και προοπτική
---

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

<p>ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.</p>	<p>Πρόσωπο με πρόσωπο</p>																							
<p>ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</p>	<p>Χρήση των Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία, στην επικοινωνία με τους φοιτητές και στη συγγραφή της εργασίας.</p>																							
<p>ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας. Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ.</p> <p>Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης σύμφωνα με τις αρχές του ECTS</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="675 617 997 680">Δραστηριότητα</th> <th data-bbox="1010 617 1338 680">Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="675 684 997 716">Διαλέξεις</td> <td data-bbox="1010 684 1338 716">26</td> </tr> <tr> <td data-bbox="675 720 997 751">Φροντιστήριο</td> <td data-bbox="1010 720 1338 751">10</td> </tr> <tr> <td data-bbox="675 756 997 819">Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας</td> <td data-bbox="1010 756 1338 819">24</td> </tr> <tr> <td data-bbox="675 823 997 854">Παρουσίαση εργασίας</td> <td data-bbox="1010 823 1338 854">40</td> </tr> <tr> <td data-bbox="675 858 997 890">Συγγραφή εργασίας</td> <td data-bbox="1010 858 1338 890">100</td> </tr> <tr> <td data-bbox="675 894 997 926"></td> <td data-bbox="1010 894 1338 926"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="675 930 997 961"></td> <td data-bbox="1010 930 1338 961"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="675 966 997 997"></td> <td data-bbox="1010 966 1338 997"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="675 1001 997 1033"></td> <td data-bbox="1010 1001 1338 1033"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="675 1037 997 1068">Σύνολο Μαθήματος</td> <td data-bbox="1010 1037 1338 1068">200</td> </tr> </tbody> </table>	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου	Διαλέξεις	26	Φροντιστήριο	10	Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας	24	Παρουσίαση εργασίας	40	Συγγραφή εργασίας	100									Σύνολο Μαθήματος	200	
Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου																							
Διαλέξεις	26																							
Φροντιστήριο	10																							
Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας	24																							
Παρουσίαση εργασίας	40																							
Συγγραφή εργασίας	100																							
Σύνολο Μαθήματος	200																							
<p>ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης</p> <p>Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες</p>	<p>Γλώσσα αξιολόγησης η Ελληνική</p> <p>Μέθοδοι αξιολόγησης, Γραπτή εργασία, παρουσίαση εργασίας, ανάλυση, σχολιασμός κειμένων και επίλυση προβλημάτων στο Φροντιστήριο, πρόσβαση σε ξενόγλωσση βιβλιογραφία (γερμανική, αγγλική, γαλλική).</p> <p>Γραπτή εργασία, επιτρέπεται η χρήση κάθε σχετικού βιβλίου καθώς και η εκτενής χρήση της προτεινόμενης βιβλιογραφίας.</p> <p>Τα κριτήρια της αξιολόγησης: Παρακολούθηση/συμμετοχή/μελέτη: 30% Γραπτή εργασία, παρουσίαση εργασίας, εργασία στο φροντιστήριο: 20%</p>																							

Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.	Γραπτή εργασία: 50%
--	---------------------

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Προτεινόμενη Βιβλιογραφία :

-Συναφή επιστημονικά περιοδικά:

Πηγές

Horkheimer, Max: "Traditionelle und kritische Theorie" (1937), στο Max Horkheimer, *Gesammelte Schriften*, Alfred Schmidt/Gunzelin Schmid Noerr (επιμ.), τόμ. 4, Frankfurt am Main: S. Fischer, 1988, σ. 162-216. Ελλ. μτφρ. Α. Οικονόμου, «Παραδοσιακή και κριτική θεωρία», στο *Φιλοσοφία και κοινωνική κριτική*, Αθήνα: Ύψιλον 1984, σ. 9-61.

Horkheimer, Max: "Nachtrag" (1937), στο Max Horkheimer, *Gesammelte Schriften*, Bd. 4, Frankfurt am Main: S. Fischer, 1988, σ. 217-225. Ελλ. μτφρ. Α. Οικονόμου, «Υστερόγραφο», στο *Φιλοσοφία και κοινωνική κριτική*, Αθήνα: Ύψιλον 1984, σ. 63-70.

Horkheimer, Max: «Der neueste Angriff auf die Metaphysik» (1937), στο Max Horkheimer, *Gesammelte Schriften*, Alfred Schmidt/Gunzelin Schmid Noerr (επιμ.), τόμ. 4, Frankfurt am Main: S. Fischer, 1985 σ. 108-161.

Horkheimer, Max/Marcuse, Herbert: "Philosophie und kritische Theorie", *Zeitschrift für Sozialforschung*, Jg. VI/1937, σ. 625-647.

Βιβλιογραφία

Adorno, Theodor W.: *Erkenntnistheorie* (1957/58), στο Theodor W. Adorno, *Nachgelassene Schriften*, Abteilung IV: *Vorlesungen*, Karel Markus (επιμ.), τόμ. 1, Berlin: Suhrkamp, 2018.

Adorno, Theodor W., *Metakritik der Erkenntnistheorie. Studien über Husserl und die phänomenologischen Antinomien* (1956), στο Theodor W. Adorno, *Gesammelte Schriften*, Rolf Tiedemann (επιμ.), τόμ. 5, Frankfurt am Main: Suhrkamp, 3η έκδ. 1990.

Albert, Hans/Topisch, Ernst (επιμ.), *Werturteilsstreit*, Darmstadt: WBG, 2 έκδ. 1979.

Bonß, Wolfgang/Honneth, Axel: *Sozialforschung als Kritik. Zum sozialwissenschaftlichen Potential der Kritischen Theorie*, Frankfurt am Main: Suhrkamp 1982.

Bolte, Gerhard: *Von Marx bis Horkheimer: Aspekte kritischer Theorie im 19. und 20. Jahrhundert*, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft 1995.

Descartes, René, *Discours de la methode pour bien conduire sa raison, et chercher la verite dans les sciences* (fr. – dt.), Hamburg: Meiner 1990. Ελλ. μτφρ. Χρ. Χρηστίδης, *Λόγος περί της μεθόδου για την καλή καθοδήγηση του λογικού μας και την αναζήτηση της αλήθειας στις επιστήμες*, Αθήνα: εκδόσεις Παπαζήση, 2η έκδ. 1976.

Dubiel, Helmut: *Kritische Theorie der Gesellschaft. Eine einführende Rekonstruktion von den Anfängen im Horkheimer-Kreis bis Habermas*, 3η έκδ., Weinheim/München: Juventa Verlag 2001.

Habermas, Jürgen: «Erkenntnis und Interesse», στο Jürgen Habermas, *Technik und Wissenschaft als „Ideologie“*, Frankfurt am Main: Suhrkamp 1969, σ. 146-168. Ελλ. μτφρ. Αντώνης Οικονόμου, «Γνώση και διαφέρον», στο Jürgen Habermas, *Κείμενα γνωσιοθεωρίας και κοινωνικής κριτικής*, Αθήνα: εκδόσεις Πλέθρον, 1990, σ. 21-39.

Habermas, Jürgen: *Erkenntnis und Interesse*, Hamburg: Meiner, 2008.

Hegel, Georg Wilhelm Friedrich: *Phänomenologie des Geistes* (1807), Hans-Friedrich Wessels/Heinrich Clairmont (επιμ.), Hamburg: Meiner, 1988.

Honneth, Axel: "Zur sozialen Dynamik von Missachtung. Zur Ortsbestimmung einer kritischen

Gesellschaftstheorie", στο Axel Honneth, *Das Andere der Gerechtigkeit. Aufsätze zur praktischen Philosophie*, Frankfurt am Main: Suhrkamp 2000, σ. 88-109.

Honneth, Axel: „Traditionelle und kritische Theorie“, στο Axel Honneth (επιμ.), *Schlüsseltexte der Kritischen Theorie*, Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2006, σ. 229-232.

Kant, Immanuel: *Kritik der reinen Vernunft*, Raymund Schmidt (επιμ.), Hamburg: Meiner, 3η έκδ. 1990, ελλ. μτφρ. Α. Γιανναράς, *Κριτική του καθαρού Λόγου*, τόμ. 1, Αθήνα: εκδόσεις Παπαζήση, 1979.

Kant, Immanuel: *Kritik der reinen Vernunft*, Raymund Schmidt (επιμ.), Hamburg: Meiner, 3η έκδ. 1990, ελλ. μτφρ. Α. Γιανναράς, *Κριτική του καθαρού Λόγου*, τόμ. 2, Αθήνα: εκδόσεις Παπαζήση, 1979.

Kant, Immanuel: *Kritik der reinen Vernunft*, Raymund Schmidt (επιμ.), Hamburg: Meiner, 3η έκδ. 1990, ελλ. μτφρ. Μιχαήλ Φ. Δημητρακόπουλος, *Κριτική του καθαρού Λόγου*, τόμ. 3, Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση, 1999.

Peters, Martina/Peters Jörg (επιμ.), *Moderne Philosophiedidaktik. Basistexte*, Hamburg: Meiner, 2019.

Marx, Karl: *Grundrisse der Kritik der politischen Ökonomie (1857/58)*, στο Marx Engels Werke, Bd. 42, Berlin: Dietz 1983. Ελλ. μτφρ. Δ. Διβάρης, *Βασικές γραμμές της Κριτικής της Πολιτικής Οικονομίας*, 3 τόμοι, Αθήνα: εκδόσεις Στοχαστής, 1989-1992.

Maus, Heinz/Fürstenberg, Friedrich, *Der Positivismusstreit in der deutschen Soziologie*, Neuwied/Berlin: Luchterhand, 1969.

Ψυχοπαίδης, Κοσμάς: «Προβλήματα θεμελίωσης των Κοινωνικών Επιστημών», στο Γεράσιμος Κουζέλης/Κοσμάς Ψυχοπαίδης (επιμ.), *Επιστημολογία των Κοινωνικών Επιστημών. Κείμενα*, Αθήνα: εκδόσεις νήσος, 1996, σ. 543-562.

Ράντης, Κωνσταντίνος: «Honneth versus Horkheimer. Το Ινστιτούτο Κοινωνικής Έρευνας της Φραγκφούρτης και το νέο επιστημολογικό του παράδειγμα», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τχ. 114, 2004, σ. 3-25. (Ηλεκτρονική πηγή: http://www.grsr.gr/pdf/114_3-25.pdf)

Ράντης, Κωνσταντίνος (2007): «Η γνωσιοθεωρία στη μαρξική κοινωνική θεωρία», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τχ. 123, σ. 113-144. URL: <http://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/ekke/article/view/6812/6536>

Ράντης, Κωνσταντίνος: «Οι διαλεκτικές ή ιστορικές εικόνες στην Κριτική Θεωρία των Χορκχάιμερ, Μπένγιαμιν και Αντόρνο», *Αξιολογικά*, τχ. 22, 2009, σ. 59-84.

Ritsert, Jürgen: *Einführung in die Logik der Sozialwissenschaften*, Münster: Westfälisches Dampfboot, 2η έκδ. 2003.

Schmidt, Alfred: *Die Kritische Theorie als Geschichtsphilosophie*, München/Wien: Carl Hanser Verlag, 1975.

Schmidt, Alfred: *Zur Idee der Kritischen Theorie. Elemente der Philosophie Max Horkheimers*, Frankfurt am Main/Berlin/Wien: Ullstein, 1979.

Schmidt, Alfred: *Drei Studien über Materialismus. Schopenhauer, Horkheimer, Glücksproblem*, Frankfurt am Main/Berlin/Wien: Ullstein, 1979.

Schweppenhäuser, Gerhard: *Kritische Theorie*, Stuttgart: Reclam 2010.

Türcke, Christoph/Bolte, Gerhard: *Einführung in die kritische Theorie*, Darmstadt: Primus Verlag 1997.

Strauss, Leo: «Die Unterscheidung von Tatsachen und Werten» (1953), στο Hans Albert/Ernst Topisch (επιμ.), *Werturteilsstreit*, Darmstadt: WBG, 2 έκδ. 1979, σ. 73-91.

Weber, Max: «Der Sinn der "Wertfreiheit" der soziologischen und ökonomischen Wissenschaften», στο Max Weber, *Gesammelte Aufsätze zur Wissenschaftslehre*, στο Johannes Winckelmann (επιμ.), Tübingen: Mohr Siebeck, 7η έκδ. 1988, σ. 488-539.